

Ioána Karistiáni
MALA ANGLIJA

iz grščine prevedla Klarisa Jovanović

Božje oko

Morda je bilo zaradi smrdljivih hlapov – v vlažnem vremenu žito gnije, med natovarjanjem pa fantje vedno naredijo kakšno neumnost – morda zaradi slanih rib, kakor koli, Sávasa Saltaféra je spreletela pekoča bolečina v želodcu, toda ob misli, da bi Nikifórja pustil samega v skladišču, mu je bilo nelagodno, ukazal je svojemu krščencu in Stéliosu, oba sta imela močan hrbet in ramena: dajmo, odnesimo ga na premec, deset minut, pa bo.

S cigareto med prsti, zavit v povoščeno plahto, ki ga je ščitila pred jutranjim mrazom, je prebil noč ob rakvi.

Ladja je rezala valove, Atlantski ocean pa niti glasu od sebe.

Metal je vanj ogorke, kot češ, povleci kak dim tudi ti, ki nas nenehno goltaš, pripelji nas že enkrat v pristanišče, cele tri dni in noči plujemo od Carapisa v Paramaribo, Nikifórja pa je pobralo zaradi nekakšne bronhialne pljučnice.

V ustih ga je peklo od cigaret, od perujskega škarta, pokadil je dva zavoja, ob svitu je na mrličeve noge odložil škatlo, štirje zavoji so še ostali v njej, in odšel v kabino, pustil je svojega telegrafista, naj se sam še zadnjič nagleda sončnega vzhoda, sam samcat je vsakdo v tem življenju, je razmišljal kapitan, z Nikifórjem je konec, drugi pa polni cvenka čakajo v Paramaribu, tista njegova puščoba, ki se že petnajst let kisa, bo pognala vso njegovo pokojnino in si še bolj razkvasila rit, življenja pač ne moreš razpoloviti, Nikifóros, neutruden, dobrosrčen fant, izvrsten mornar, najboljši telegrafist, za katerega so se vsi pulili, on, ki so mu ženske v pristaniščih dajale zastonj, čeprav je zaudarjal po česnu, pa je odšel pri enainštiridesetih.

Tri leta pred tem, leta '26, je Saltaféros prejel pismo z Androsa, na fotografiji je bila Mina s hčerama, z Orso in Mósšo*, stale so na širokih stopnicah pred Marijino cerkvijo v Megalóharisu, na sosednjem Tinosu, in na hrbtni strani nekaj suhih, skopih besed: potrpi vse težave, samo da spodobno opremiva hčeri za poroko, Mati Božja se ne razburja zaradi tvoje odsotnosti.

Takrat so pluli iz Adna v Bombaj, prevažali so soliter, nenadoma je Indijski ocean podivjal, neusmiljeno je premetaval ladjo, štiri dni in noči je trajalo mešetarjenje s smrtjo, kapitan je že vse odpisal, vseh dvaindvajset mož, in ko je besnenje le ponehalo in so spravili ladjo v red, se je hotel za vsako ceno znebiti neke skrivnosti. Pol posadke, če ne še več, so sestavljali njegovi rojaki, toda Saltaféros je bil med plovbo zelo zadržan, da ne bi skazil discipline, in si ni upal prositi kuharja Hristákisa: ej, ocvri mi dve jajci na oko, njega, ki ga je v Čilu doletelo nekaj podobnega, pomakal bi kruh v rumenjaki in kuharju opisal vse do najmanjše podrobnosti, nekdo mora vedeti, za vsak slučaj, pa čeprav Hristákis, ki je dober človek, svojo ljubico in hčeri Čilenki v Valparaisu je brezbožnik, ki se je tako zlahka raznežil, klical Fróso, Tasúla, Vangelió, tako kot tiste druge tam doli ob Egejskem morju, ker ga je to stalo najmanj truda.

Drugo ljubezen bi lahko priznal samo Nikifórju, nekaj materinskega je bilo v njegovih očeh, kostanjevo rjavih, nekaj domačega, z vsakomer, ki ga je težila kakšna skrivnost, so se umaknile na samo, odloži jo vame, so šepetale, in ne vznemirjaj se, ter tu in tam odščipnile košček sira, naj ti torej povem, je začel kapitan, toda v zadnjem trenutku je, kot bi mu otrpnil jezik: ej, veš, ko nas premetava

*izg. mos-ha (kot npr. v besedi sholastika)

nevihta, me najbolj skrbi moj krščanec, sirota, edinec, že od dvanajstega leta ga vlačim s sabo po morju, njegova mati je bolešno navezana nanj, bleknil nekaj drugega, kar sicer ni bila laž.

Rajni mu takrat ni šel na limanice, prestrezal je valove duš, *las señales del alma*, gledal ga je naravnost v oči, dokler jih Saltaféros ni povesil na krožniček s sirom, in ko je zdaj v krogu koračil po palubi in se oziral proti obzorju, kjer se je že zjasnilo, je začel po tihem peti: *povleci, vetrc, s sinjega obzorja, pripelji ljubega z daljnega morja*, s cigareto, ki ga je vedno težila med prsti.

Devetega julija, bila je sredo, se je Spíros Maltambés dotaknil njene roke, sedemnajstega julija, naslednji četrtek, jo je že stisnil, tokrat ne desnice, ampak tisto drugo, počasi jo je božal, jo spet stisnil, podrgnil tam, kjer se stikata sredinec in prstanec. Skrčila se je kot polž, spreletela jo je žgoča bolečina in takoj zatem je njeno srce povsem neslišno počilo kot granatno jabolko, njegovi drobni rubini so v loku padali nanju in se spotikali ob njuna ramena, poskakovali so po cerkvenem tlaku kot kresnice. Verjetno sem umrla, ji je prišlo na misel, ne da bi se zbala ali pokesala.

Enaindvajsetega v mesecu, bil je ponedeljek, ji je dvignil lase s čela: da vidim tvoje oči, Orsa, preden se zmrači, toda njegova roka je dolgo ležala na njenih laseh, prst ji je vtikal v trdo spleteno kito, jo otipaval in tehtal, z usnjatimi prstnimi blazinicami je pritiskal na njena senca, na tilnik, tik ob vratu, opisal je polkrog njenih ušes, polkrog njenih obrvi, ravno črto njenega nosu, oval njene brade.

Moški prsti so težki. Samo dotaknejo se te pa že odreveniš.

Zdaj pa kraj dogodkov.

Prvi zmenek sta imela pod mostom za platanami in divjimi figovci, zgodaj popoldne, Orsa se je izgovorila, da bo grobarju, ki jih je zalagal z jajci iz svojega kurnika, odnesla lupine melon, lubenic in kumaric. Ponavadi je vedno pazila, da ji ne bi spodrsnilo na produ, obraslem z muljem, strah jo je bilo beloušk, glist, kač, gadov, nekoč je omedlela zaradi deževnika, na prvi zmenek pa je odšla brez rogovile za odganjanje kač, sonce je pripekalo na strehe, stopnišča, rastlinjake, staje in se precejalo skozi krošnje, in vendar je

ni bolela glava, mokra od znoja se je presrečna spotikala proti potoku in povsem pozabila na grobarjeve kokoši: na prvem zmenku se je pojavila z velikim okroglim pekačem v rokah, polnim ostankov hrane, olupkov, semen, koščkov posušene krušne skorjice v postani maščobi.

Drugi zmenek sta imela drugje, za oltarjem svetega Dimitrija, mračilo se je in ona se je odpravila na obisk k botri, da bi skupaj posedeli do večera, starko je razžirala gluha samota, nikjer nobene sosede za družbo, imela je samo psa brez imena, ki ni nikoli lajal. Mastiksova drevesa so spominjala na divje zveri, cerkvena stena je bila še vedno razbeljena, sveti Dimitrij pa je trdno spal, oktobrski svetnik pač, njegov čas je bil konec jeseni. V tej vročini so si vsi prizadevali imeti na vajatih poletne svetnike, predvsem Petra in Pavla pa tudi Kozmo in Damjana, sveta ubožca, preroka Ilijo, sveto Petko, svetega Pantelejmona. Na poljskih poteh ni bilo žive duše, dva tisoč meščanov ni vedelo ničesar o njuni romanci. Edine priče so bile lastovke, ki so se prhutajoč poganjale na varno proti gnezdnom pod pocinkanim vratnim nadstreškom.

Pozneje, ko je Orsa vstopila v botrino hišo, so bile njene misli drugje, prišla je, da bi starki delala družbo, pa ni izustila niti besede, ves čas je samo zijala v zvezde. Botri je bilo tega dovolj, nemara se je celo razjezila, ker se dekletu ni zdela vredna zaupanja, napolnila si je predpasnik s suhim fižolom, celo uro ga je luščila v temi in pustila krščenko v njenem svetu, nato pa je zadremala na divanu pod mirtovim grmom.

Ko sta se tretjič sestala, se je že domala znočilo, na nebu je sijala luna, Spíros Maltambés je prvi prišel na obalo in čakal nanjo v majhni votlini, s skal so viseli kaprovci, kot prameni las, in ji zakrivali čelo.

Sezula sta si čevlje in si v mlačni vodi zmočila noge do gležnjev, a ko se je hotel dotakniti njenega kolena, ji je pridušeno ušlo: nikar, Spiros, v očeh je imel nezemeljsko moč, ki jo je povsem omrtvičila, in v rokah prav takšno, ki jo je žgala kot oglje v kadilnici. Umirila je svoj dih in naslonila uho na njegove prsi, v katerih je odmevalo od predirljivih zvokov z daljnih morij, marsičesa se je nagle- dal na svojih potovanjih, najraje je imel naporne plovbe, z veliko ljubeznijo se je podajal v nevarna pristanišča. Dekle je bilo oblečeno v koralno rdečo svileno obleko. Za nočni zmenek je barva zgrešila svoj cilj. Objemi ga niso.

Sestanek številka štiri. Nedelja, 27. julija, ko godujejo vsi Pandelísi, gneča zdaj pri enih zdaj pri drugih in odličen izgovor za ponovni umik na dvorišče neke druge cerkvice, ene od mnogih, nič ne dé, z vsemi svetniki sta se odlično razumela.

Za prvi poljub si je Orsa nadela obleko iz brokata, cele bale ji je pošiljal oče, nekdam, ko je pogosto plul od Kal- kute do Bombaja, z nitjo je povezala nekaj jasminovih cvetov in si šopek pripela na naramnico obleke, osvežila si je lakti, dekolte in ušesa s kolonjsko vodo, poškropila si je tudi lase, dobro je vedela, da lišpanje ne bo zbudilo sumov, ker je bil praznik, da se ji tako ne bo treba, preden se vrne domov, na skrivaj umiti na kakšnem studencu ali v potoku.

Brokat je Spiros Maltambés grdo pomečkal, kot se je tudi spodobilo, saj, na vso moč je stiskal in poljubljal svojo deklico in jo grebel z usnjatimi dlanmi, kaj lepšega od tega, ljubila ga je že sedem let, od svojega dvanajste- ga, trinajstega leta, od nekega novembra, ko je lilo kot iz škafa, on pa se je, takrat devetnajstleten, slekel in skočil v morje, šlo je za neko stavo, in v dekličinih sanjah so bili

njegovi poljubi do pike takšni kot tokrat: sunkoviti kot valovi, neomajni, neizbrisni pečati na njenih ustnicah.

»Daj, povej mi, kdo je,« je naslednjega dne silila vanjo Naná Burandá Karapipéri, uradno profesorica grščine, po obnašanju pa srednješolka, toda Orsa je vztrajno molčala, za zdaj še ni hotela deliti svoje skrivnosti s kom drugim. Vse se je zgodilo natanko tako, kot si je od nekdaj želela: skrivni zmenki, samotni kraji, zaupne besede, domiselni izgovori, zanos brez primere in malo preplaha. Vsaka lju-bezen, še zlasti prva, se mora dolgo izogibati druženju s tretjo osebo.

Zaščitni znak profesoričine svetlo zelene enonadstro-pnice je bila znamenita bela vrtnica, japonska vrsta, ki je obraščala verando in okna, hiša se je sredi poletja zdela zasnežena. Pili sta kavo. Gospa Naná je imela od nekdaj, še preden je ovdovela, prijateljske odnose z nekdanjimi učenkami.

Orsa se je tu in tam oglasila pri njej, ponavadi dan po zmenku, ko se je hotela umiriti, ko si je poskušala pri-klicati svoj običajni hladnokrvni videz v strahu, da njena mati ne bi česa zavohala.

Tokrat se je zazrla v Nano z večjo prizanesljivostjo kot ponavadi: skrbno počesana gospa, skrbno našminkane ustnice, porumenela prsta, sedela je s prekrizanimi noga-mi v svojem novem pikčastem krilu, plisiranem, kot vedno in kot vedno na razpolago, še zlasti slednje, ob vsakem trenutku na razpolago. Prijala ji je zaupljivost deklet, ni-koli jim ni skazila načrtov, nikoli jih ni izdala sodelavcem, staršem, rejnikom, niti takrat, ko bi bilo treba.

»Predčerašnjim so se moje misli vrtele okoli nekaterih neskladnih parov v našem mestu, po svoje sem jih preme-stila in jih več kot polovico poročila z novim partnerjem. Naš ravnatelj je ustvarjen za Glinósovko, njegova žena

pa je kot rojena za tiskarja. Pop Fílipas bi zagotovo bolje živel s Frantzésko. Popinja pa s svetim Fanurijem,« jo je Orsa slišala vsaj trikrat na dan, tako zavzeto je popovi ženi iskala moža v tujih hišah.

»Fotograf bi se ujema s slaščičarjevo Nóto,« je nadaljevala Naná.

»Slaščičar pa s svojo čokoladno torto,« je pridala Orsa in profesorica je bila navdušena, bilo je samoumevno, da njena nekdanja dvajsetletna učenka v vsem tem vidi samo šalo, igro, s katero si na verandi krajšata čas, ki je v njenem mestu tekkel počasneje kot drugod, toda njene življenjske izkušnje, razmišljanja in ugotovitve o bistvu reči, ki jim je namenjala cele popoldneve, niso trpele ugovora.

»Veš, ljubica moja, mladostna domišljavost je najlepša zmeta v življenju, zelo pogosto se združijo nezdružljivi ljudje, tisočkrat bolje bi bilo, denimo, če bi se slaščičar oženil s kakšno torto in pustil pri miru Nóto.« Tudi ta je bila nekoč njena učenka, na krožničku, zavitem v celofan, povezanem s pentljo, ji je nosila slaščice, v neki drugi, kričči, prozorni ovojnini pa praznino zakonskega življenja. Naná je bila prebrisana, za obrabljene vljudnostmi in pomirjevalnimi besedami je vztrajno iskala majhna razočaranja.

»V Atene se odpravljam,« je rekla Mína, Kurmúlis jo je namreč obvestil, da je v Kifisii naprodaj majhna parcela, na lepem mestu, štiristo petdeset kvadratnih metrov, zraven tiste, ki jo je kupila predlani, na Petra in Pavla, zdaj bi lahko združila obe krpi zemlje v eno pošteno, je dodal, pridi čim prej, da skleneva pogodbo.

Mína Saltaféru je imela nekaj zanesljivih znancev, ki so jo obveščali o sprotnih zadevah, izračunala je, da se ji nakup izplača. Naročila je Móshi – starejša hčerka ni hotela o tem ničesar slišati – naj z lepimi, berljivimi črkami prepíše oba izvoda pogodbe, nameravala ju je poslati še istega dne, morda že gniješ na dnu oceana, toda jaz ne stojim križemrok, je pripisala na koncu, z možem pač nista nikoli na dolgo besedičila.

Julija leta '27 je hud požar spremenil center Pireja v pravo pogorišče, februarja, leta '28 pa je ogenj pogoltnil petdeset trgovinic v Monastirákiu, nekateri so bili ob vse imetje, Saltaférovka pa ne, čeprav je praviloma vlagala v nepremičnine na Atiki. Zdaj se je zanimala za neko brivnico, šivalnico in njivo, hladno je ocenila njihovo vrednost, v celoti razbremenjena spominov, mladostniških hrepenenj, družinskih mešetarjenj in nadležnih sosedov, zato ni nikoli sklepala poslov na domačem otoku, sicer pa je v Smirni rodila deklico, bilo je malo pred začetkom prejšnjega stoletja.

Dekleti sta dobro vedeli, da je mati slepo zaupala nepremičninskemu agentom, toda Kurmúlis je v resnici, ne glede na to, kako se je obnašal do drugih, zanjo vedno prihranil najboljši kos, za druge pa, kar je ostalo.

Minili sta dobri dve leti, odkar je bila zadnjič v Atenah, takrat je tja pospremila moža, v mestu je nato ostala še tri dni, spala je v hotelu *Iónion*, morala je namreč opraviti nekaj nakupov: čevlje je kupila pri Plitásu, v Arsakíjevem prehodu številka pet, nabrala je še nekaj dragocenih slik in drugih reči, taksisti in vozniki avtobusov so stavkali zaradi spora z angleškim *Powerjem*, vrelo je po vsej Grčiji, zmeda je bila popolna, strašno se je namučila, preden je izpolnila vse obveznosti, tokrat pa so avtobusi vozili po voznem redu in iz pristanišča se je odpeljala naravnost k zdravniku za spolne bolezni, k nekemu Nikolaídisu, ki je delal v osrednji pirejski bolnišnici.

»Zgodilo se je tako in tako,« mu je rekla, »njegov oče je staknil sifilis, pred mnogo leti, posledice so hude, zgrbil se je, pamet se mu je skisala, sprašuje, kdo je kdo, mene pa zanima, kaj bo s sinom.«

»Nevrosifilis?« je vprašal zdravnik.

»Kako naj vem?«

Saltaferovka se je spopadla z datumi: 15. avgusta 1911 se kapitan Vatokúzis, ki je bil na dopustu in je medtem plačal tlakovanje cerkvenega dvorišča, ni prikazal na slavlju, njegove prsi so bile posute z rdečimi izpuščaji, bili so veliki kot breskovi cvetovi, ji je šepnila na uho njegova žena, ki je bila zelo slabe volje, s sabo je privlekla sedemletnega sinka. Leta 1914 je rajnka Mersína Vatokúzi rodila deklico. Otrok je umrl v strašnih krčih, niti štirideset dni ni dočakal.

Davno, takrat, ko se je potopila ladja *Andónios II.*, bilo je v bližini otočja Scilly, sredi zime leta 1905, so za nezgodo okrivili Mininega brata Mária. Trije utopljeni in nova ladja, ki se je razklala tako, da je ni bilo moč popraviti. Sorodniki Mersíne Vatokúzi po očetovi strani, lastniki podjetja za pomorski promet in prevoz preмога *N. Da-*

niólos & *sin*, ki so imeli urad tudi na Síri, so ladjo odpe-
ljali na odpad za staro železo in dobili zanjo nekaj malega,
dva tisoč petsto angleških funtov.

Mários se je zapil. Nebesa Mersínini duši, ona je bila
tista, ki je rotila svojega očeta, naj Mária spet vzame v
službo, da ga je naposled, ko ga je malodane spravila ob
pamet, zares vzela in ga povrnila v življenje, fant je odtlej
garal kot črna živina, prevažal je najnevarnejše tovore:
amonijak, soliter, naftalin, razne lake in katran. Leta '22,
ko je Nuredin paša do tal požgal Smirno, je Mários več-
krat pripeljal iz Male Azije cele skupine grških vojakov,
leta '23 pa ga je doletela smrt, kot se za mornarja spodobi,
na dnu Rokavskega preliva, torej le ni umrl kot pijandura,
da bi se ga sramoval njegov sinek, ki si že dolgo služi kruh
v Johannesburgu, v angleških rudnikih diamantov.

Tisoči in tisoči prenašajo življenje v Afriki ali pa Afrika
prenaša vse te množice, oboje je res, je razmišljala Saltafer-
rovka, ki je zaman čakala na pismo svojega nečaka, lahko
bi ji, denimo, opisal vsaj delo v rudniku.

»Katera zdravila jemlje bolnik?« jo je znova vprašal
doktor Nikolaídis, »bizmut in salvarzan? Se morda maže
z živosrebrno in jodovo raztopino?«

Presneto dobro je poznala ta zdravila, bila so njihova
skupna usoda, ženske so jih omenjale na shodih pri Mu-
rísovki. Zdravnik se je nato pozanimal o zdravju bolni-
kovega sina, ne morem vam zagotoviti, gospa Farakúki –
Mína se je predstavila z lažnim imenom –, ne morem vam
zagotoviti, toda verjetno je bil fant spočet, preden se je
okužil z očetovim siflisom.

Ga bom kar vzela za zeta, a moram pohiteti, se je od-
ločila Saltaferovka, kajti zadnje čase se ji je starejša hčer-
ka zdela zelo raztresena, če ne že povsem zmešana. Ko
je gospod Tónis, ki je kot glavni računovodja vodil posle

Vatokúzisov in Hadúlisov, pretipal Míno in ji v zvezi s premoženjem omenjenih rodbin obzirno navrgel neko petmetno število, ji je srce poskočilo, njena prvorojenka je bila po splošnem mnenju prava Afroditá, čeprav ji je v višino manjkalo kakšnih deset centimetrov, toda na koncu koncev je bil tudi Níkos krepak, tako je kazalo, gosposkega obnašanja, denar je vabljev, hčerka pa razsipna, s takšno poroko bi dostojno izplačala osebni dolg Mersínini duši, rajnica je pomagala njeni družini, vsaj zahvalo ji dolguje.

Posvetila se je nakupu parcele, stala jo je petindvajset angleških zlatih funtov, se vrnila na Andros in poslala Sávasu kopijo pogodbe, podpisana je bila 6. avgusta, na dan Kristusovega poveličanja, v priloženem pismu je omenila tudi prispevek, ki ga je namenila za potresnike v Italiji, nekaj malega, predlanski potresi na Japonskem, v Jugoslaviji, Palestini, Pakistanu in Italiji so jo povsem oželi.

O pripravah na poroko ga bom obvestila pozneje, ko bo zadeva že dogovorjena, se je odločila in se znova lotila pospravljanja hiše, ki ga ni bilo ne konca ne kraja.

Ženske so vsako popoldne romale k Murísovki, ena za drugo, počasi so se razlezele po vsej dnevni sobi in govtale mandljeve piškote, Murísovki, omotični od žganja, mastike, likerjev, pa so uhajale razne opolzкости, ob najbolj nabritih je splošen krohot, pomešan s številnimi ojoj, oznanjal greh tudi zunanjemu svetu. Sosedovi mulci so se plazili po štirih, ker je bil zid, ki je obkrožal hišo, tako nizek, vlekli na ušesa bedarije in si to lekcijo tako dobro zapomnili, da jo je cela osnovna šola prav kmalu znala na pamet. Učitelj je tako dolgo privijal svoje učence, češ da jih bo napel Murísovki, da so jo naposled izblebetali tudi njemu, miren človek, ta gospod Stratákis, je razmišljala Móssha, to je njegova edina slabost.

»Iz iste luknje sta prilezla, prvi sin je fukal kot korejski orkan, drugi pa kot pobesneli široko, sta mi osebno zaupali njuni ženi,« je slišala Móssha na lastna ušesa, ko je nekega dne prišla po mamu, Murísovka je bila namreč v takšnem zagonu, da ni utegnila prekiniti stavka ali ga zakrpati s čim drugim.

Kar je slišala, je ni tako presenetilo, kot to, kar je videla: zariple obraze žensk, ki niso niti opazile dekleta, kaj šele, da bi se obrzdale, naprej so gonile svojo, požirale so debeluški-ne besede, ravno tedaj se je ustila, da ji ljubimec ni mogel izvleči svojega sidra, ker se mu je zagozdilo v njene dlake.

Móssha je bila pri enajstih, dvanajstih pa tudi pozneje, pri trinajstih, še vedno polna zvijač, razjedala jo je pač radovednost, in ko je njena mama, resda poredkoma, vzela košaro s šivanjem in jo mahnila k Murísovki ali kam drugam, kjer so se zbirale ženske, ki njenemu prostaškemu jeziku niso bile kos, je to dekletu zadoščalo za izgovor, da

je na vsem lepem planila za njo in si nato vse, kar je tam ujela, zapisala na mikroskopsko majhne listke, s katerih je v družbi s Katino, Kiki in Mari recitirala vlogo primadone: njegov kurac je kot jambor ..., šestdeset jajc na ladji sestavlja posadko tridesetih mož ..., zašpehane česplje, ker se jim je tam okoli nabral špeh, saj jih že mesece in leta ni nihče podrgnil ..., Argentina izdeluje najboljše odeje, ker je en sam bordel in vsi v njem razmišljajo samo o postelji ..., in res je, naše limone so zelo kisle, zaradi njih so *poljubi na horuk, potem pa beden fuk*.

To se je dogajalo do njenega trinajstega, verjetno kar do trinajstega leta in pol, prepovedan zaklad in prijetno mučenje obenem: kaj pomeni to in kaj tisto, so se spraševale deklice, *poleti se ljubezen vname, pozimi pa smo vedno same* in tako naprej.

Móshi se ni utrnila nobena misel, s katero bi pritegnila Orsino pozornost, Orsa je bila pač tri leta starejša od nje, to se ne bo nikoli spremenilo, vedno bo tri leta starejša, očkova ljubljenska, ki se je, čeprav ni bila naduta, za dolge ure zaklepala v sobo, iz katere ni bilo slišati ne bu ne mu, morda je ležala na hrbtu, v svoji trdnjavi, in zrla v Božje oko, tja, kjer gorska vrhova tiščita drug v drugega, nad njima pa nenehno hitijo oblaki.

Orsúla, sovražim te, bi ji morala reči, je razmišljala Mósha, in vendar ti ne privoščim, da bi se zaljubila v mornarja, nikar, čeprav boš ves čas v strahu, da se ne utopi, boš tudi ti hodila z odprtimi usti poslušat Murísovkco, ki bo takrat stara kot zemlja, osemintridesetletna bajsa si že zdaj na vse kriplje prizadeva, da bi se domislila česa izvirnega, kajti vdove, te še zlasti, niso prihajale k njej, da bi pohlevno poslušale vedno eno in isto, ampak so zahtevale vedno kaj novega. Preden je prišla na vrsto kava, je Murísovka tuhtala do onemoglosti, kako bi razvedrila žen-

ske, ki so, vdove pa tudi tiste poročene, vsako noč legale med rjuhe same.

Nekaj mesecev pred tem je Mósha opazovala obrtnika, ki je prišel k njim iz Aten, da bi jim popravil vzmetnice. V zakonski postelji njenih staršev je bila vdolbina samo na eni strani, mojster je nekaj zamomljal in se bebasto zarežal, mama pa jo je nemudoma poslala v kuhinjo, naj skuha kavo. Nekoč bo prišel konec, zakonca Saltaféru pa ne bosta družno uničila niti enega para rjuh.

Že spet je deževalo, voda je v curkih bobnela po tleh, vsepovsod blato, vse tri smrdimo po zatohlosti, je včasih bentila Mósha, razvedrila se je samo med šolsko uro angleščine. Mlečno bela koža, suh kot prekla, valoviti kostanjevi lasje, takšen je bil David, po njegovi zaslugi je napredovala hitreje kot drugi, v torek ji je posodil *The Tower of London*, knjiga je imela šeststo enaintrideset strani, ona pa mu jo je vrnila že v petek, prebrano do obisti, to je bil podvig, hotela ga je prepričati, da razlika v jezikih za njiju ne pomeni nikakršne ovire, Anglež ji je sumničavo postavil nekaj vprašanj in ona mu je nanje odgovorila kot iz topa. Brž ko je pozvonil šolski zvonec, ji je, morda zato, da bi se ji opravičil, rekel: *stay for a while* in ji, brez vidnega razloga, pokazal razglednico, ni si zapomnila slikarjevega imena, bil je vsekakor Američan, na sliki je bila zamrznjena Temza, čolni in jadrnica pa so ležali na bregu, srce ji je divje utripalo in podrobnosti so se ji pomešale med sabo.

Tudi druga dekleta so se smukala okoli njega, usodi ne moreš ubežati, in neke vrste usoda je bila tudi to, da so ob neskončno dolgih popoldnevih in mrzlih zimskih večerih, sklonjene nad platno za vezenje, kot za kazen naprezale oči in znova in znova preštrevale šive in vbode, natanko odmerjene pa so bile tudi besede v hišah: dve v kuhinji in dve v kleti, vsak dan enake. Mósha je sovražila vezenje,

morda zato, ker je nepisani zakon obvezoval vse ženske, da morajo vesti te žalostne podobe in jih nato obesiti na najvidnejše mesto v salonu, od koder jih zalezujejo in jim grozijo vse življenje, glej, glej, jih slišiš, usodi ne moreš ubežati. Če bi ji prismojena Orsa zaupala kakšno skrivnost, bi ji tudi Mósha priznala kakšno svojo, zgrabila bi jo za ramena in jo stresla: usodi ne moreš ubežati, toda jaz ne bi z mornarjem nikoli, preprosto nikoli, strah jo je bilo, da ne bi tudi sama postala Murísovkina stranka.

Katerína, reci pišče, tvoj mornar te danes išče, tako so brezbožni smrkavci zbadali Kateríno Basandí vsakič, ko je veter vrtinčil visoke valove, njen rajniki mož je bil kuhar, umrl je v brodolomu, pred dvanajstimi leti, takrat se je potopila ladja z vso posadko in potniki vred, bilo je na drugem koncu sveta, od tedaj ženska ni prenesla pogleda na modrino morja, preselila se je v hišo, pod pobočje neke puščobne vzpetine, pešočila je desetkrat dlje kot bi sicer, vedno samo takrat, ko jo je Mósha lahko pospremila in jo zaščitila, da se je le izognila uličicam, ki so na koncu kazale skromen košček morja, včasih si je med hojo celó pritisnila dlan na lice, da do oči ne bi prispela niti slutnja morja.

Ni bila nora, le obnašala se je nenavadno.

Tudi Mósha ni marala morja, ni bilo naključje, da se je zaljubila v profesorja Angleža in da je zdaj sama, leže kot omrtničena pod mrežo proti komarjem, s katero je bila pokrita njena železna postelja, sanjarila o begu iz Male Anglije, kot so krstili Andros petični ladjarji, ki so imeli urade in interese v Londonu, pa tudi lastniki majhnih ladij s podobnimi ambicijami, in nastanitvi v Veliki, tisti pravi: čaj, pecivo in razvlečeni zakonski pogovori, v angleščini, o prefinjenih, naprednih, evropskih vsebinah.